

Seletuskiri

soolise võrdõiguslikkuse seaduse muutmise seaduse

eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Käesoleva eelnõuga muudetakse soolise võrdõiguslikkuse (edaspidi SoVS) seadust. Eelnõuga jäetakse SoVS § 9 lõikest 4 välja tekstiosa „võimaluse korral”, mille eesmärgiks on tagada, et riigi ja kohaliku omavalitsuse kogudes oleksid edaspidi esindatud mõlemast soost inimesed.

SoVS võeti vastu 7. aprillil 2004.a. ja jõustus 1. mail 2004.a. Sellest ajast saadik kehtib seal nõue, et „riigi- ja kohalike omavalitsusüksuste asutuste poolt moodustatud komisjonides, nõukogudes ja teistes kollegiaalsetes kogudes peavad võimaluse korral olema esindatud mõlemad sugupooled”. Sügisel sai palju tähelepanu kümnest mehest koosnev ERR nõukogu, kevadel börsiettevõtete direktiivi üle võttes ei laienenud soolise esindatuse nõue riigiettevõtetele. Seega seaduses olev sõnastus „võimaluse korral” ei ole ka ligi 22 aastat peale seaduse vastu võtmist toonud tulemust, et ainult meestest koosnevad nõukogud ja muud kogud oleksid jäänud minevikku.

Võrdne kohtlemine ning naiste ja meeste võrdõiguslikkus on üks põhiline inimõigus ja üldine hüve kõigis ühiskonnaelu valdkondades. Mõlemast soost inimeste esindatus riigi ja omavalitsuste moodustatud kogudes aitab tagada otsuste mitmekesisuse, tasakaalustatuse ja parema vastavuse kogu ühiskonna vajadustele. Erinevast soost esindajad toovad otsustusprotsessi erinevaid kogemusi, vaatenurki ja teadmisi, mis vähendab kallutatuse riski ning suurendab avaliku võimu legitiimsust ja usaldusväärsust. Tasakaalustatud sooline esindatus toetab ka demokraatlikke põhimõtteid ning aitab vältida olukorda, kus ühe soo huvid või vajadused jäävad süsteemselt tähelepanuta.

Euroopa Liidu börsiettevõtete direktiiviga on kehtestatud ettevõtetele rangemad kohustused tagada sooliselt võrdsem esindatus nii ettevõtte nõukogus kui ka juhtkonnas. Sellest tulenevalt on loogiline ja põhjendatud, et ka avalikus sektoris tuleks tugevdada seadusest tulenevat kohustust edendada soolist võrdõiguslikkust ja seeläbi aidata kinnistada võrdõiguslikkuse põhimõtteid kogu ühiskonnas.

Muudatusega saab nõue selgemaks ja siduvamaks ning seda ei saa tõlgendada vabatahtliku või tingimuslikuna. Sellega rõhutatakse, et nimetatud kohustust tuleb täita järjepidevalt ja süsteemselt, mitte üksnes juhul, kui see on mugav või lihtne.

2. Seaduse eesmärk

Seaduse eesmärk on tugevdada seadusest tulenevat kohustust edendada soolist võrdõiguslikkust, muutes nõude, et riigi ja omavalitsuse kogudes peavad olema esindatud mõlemast soost inimesed, selgemaks ja siduvamaks. Muudatusega välditakse olukordi, kus kollegiaalne kogu koosneks ainult ühest soost otsustajatest.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu muudatusega jäetakse soolise võrdõiguslikkuse seaduse § 9 lõikest 4 välja tekstiosa „võimaluse korral“. Muudatuse eesmärgiks on tugevdada seadusest tulenevat kohustust edendada soolist võrdõiguslikkust. Muudatuse eesmärk on muuta vastav nõue selgemaks ja siduvamaks, vältides selle täitmise tõlgendamist vabatahtliku või tingimuslikuna.

Tegemist on minimaalse nõudega, mis juhib tähelepanu soo aspektiga arvestamisele kollegiaalsete kogude moodustamisel. Börsiettevõtetele kehtib rangem nõue, kus kummagi soo esindatus peab olema vähemalt 40% nõukogust või vähemalt 33% juhtkonnast. Riigi äriühingutes osalemise poliitika põhimõtetes on nimetamiskomiteele nähtud börsiettevõtetega sarnase kohustuse täitmine: „Riigi äriühingute nõukogu liikmete valimise ettepanekute tegemisel arvestab nimetamiskomitee soolise tasakaalu eesmärki, mille kohaselt peavad kolme liikmega nõukogudes olema esindatud mõlemast soost liikmed ning nelja ja enama liikmega nõukogudes peab kummaski soost liikmeid olema vähemalt kaks viiendikku.“

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõuga ei võeta kasutusele uusi termineid.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole otseselt seotud Euroopa Liidu õigusega.

6. Seaduse mõjud

Muudatuse mõjul suureneb kollegiaalsetes kogudes mõlemast soost esindajate osalemise kohustuse siduvus. Sõnade „võimaluse korral“ väljajätmine vähendab tõlgendusruumi ning annab selge signaali, et soolise tasakaalu edendamine ei ole soovituslik. See lihtsustab ka järelevalvet ja vastutuse hindamist, kuna nõude täitmist ei saa enam põhjendada subjektiivse võimalikkuse hinnanguga.

Teiseks avaldab muudatus mõju riigi ja kohaliku omavalitsuse otsustusprotsessidele. Asutused peavad senisest teadlikumalt ja süsteemsemalt arvestama soolise tasakaalu tagamisega kogude, komisjonide ja nõukogude moodustamisel. See võib kaasa tuua läbipaistvamad valikukriteeriumid ning soodustada laiemat kandidaatide ringi kaasamist.

Muudatus aitab vähendada ajalooliselt kujunenud ebavõrdsust esindatuses, mis iseenestest ei ole mitmekümne aasta jooksul peale nõude seadustamist kadunud ning toetab naiste ja meeste võrdseid võimalusi osaleda avalikus otsustamises. Pikemas perspektiivis aitab see kaasa hoiakute muutumisele ning normaliseerib tasakaalustatud soolist esindatust juhtimises ja avalikus elus.

Kehtivas seaduse §-s 9 sõnastatud kohustused kehtivad kõikidele avaliku sektori institutsioonidele – ministeeriumidele ja Riigikantseleile, ametitele ja inspeksioonidele ning nende kohalikele täidesaatva riigivõimu volitusi omavatele asutustele, samuti kohalikele omavalitsustele ja nende asutustele ning teistele linna või valla ametiasutustele, mis teostavad avalikku võimu ja nende hallatavatele asutustele.

Eelnõus esitatud muudatus ei oma olulist mõju eelarvele, regionaalarengule, looduskeskkonnale, täidesaatva riigivõimu asutuste korraldusele ega riigi julgeolekule ja välissuhtetele jne.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Seaduse rakendamisega ei kaasne otseselt täiendavaid kulusid riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevustele.

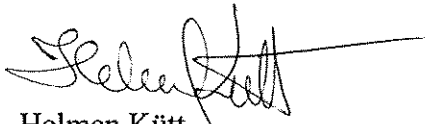
8. Rakendusaktid

Seaduse vastuvõtmisega ei kaasne uute rakendusaktide vastuvõtmist.

9. Seaduse jõustumine

Käesolev seadus jõustub üldises korras.

Algatavad Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, Jaak Aab, Ester Karuse, Tanel Kiik,
Andre Hanimägi ja Züleyxa Izmailova 22.01.2026. a.

Helmen Kütt
Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni aseesimees

Jaak Aab
Riigikogu liige

Ester Karuse
Riigikogu liige

Andre Hanimägi
Riigikogu liige

Tanel Kiik
Riigikogu liige

Züleyxa Izmailova
Riigikogu liige

/allkirjastatud/
digiteeritud/